

FELSEFE Sınıf-11

KONU ÜTOPYA KAVRAMI VE TÜRLERİ

15.yüzyıl-17.yüzyıl felsefesinde ütopyalar karşımıza çıkar. 'Utopia' kavramı ilk defa Thomas More'un 1516 yılında yazdığı, kurgusal bir adada bulunan Utopia isimli 'ideal' bir kent devletini anlatan eserinde ortaya çıkmıştır. **Ütopya**, ideal bir toplum düzeni ortaya koyan tasarı anlamına gelir. Ütopya, olumsuzluk bildiren 'ou' ile yer anlamına gelen 'topos' un More tarafından birleştirilmesinden oluşan 'olmayan ya da bulunmayan yer' anlamına gelen 'outopia' kelimesinin 'utopia' olan telaffuzundan gelmiş gibi görünmektedir.

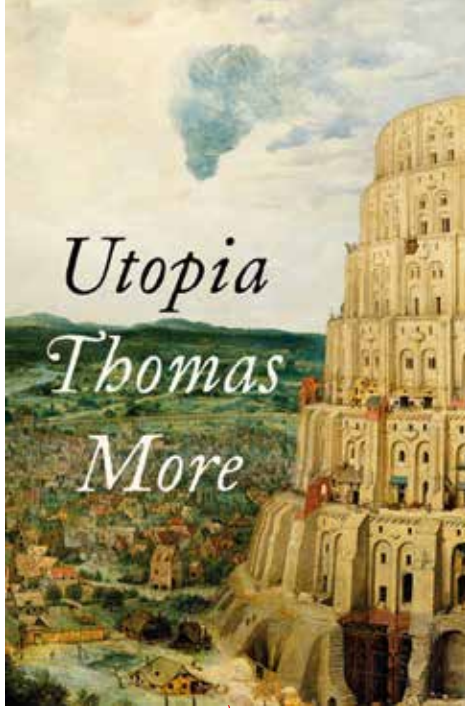
Ütopyalar, hayali devlet ve toplum tasarılarıdır. Var olan toplumsal düzene eleştirel yaklaşır. Batı felsefesinde yaygındır.

İstenilen Ütopyalar: İstenilen ütopyalar; olması istenen, daha çok, insanın refah ve mutluluğunu sağlamayı amaçlayan ideal düzen tasarımlarıdır. Geçmişten bu yana birçok düşünür eserlerinde ideal bir devlet düzeni tasarlamıştır.

Platon, 'Devlet' adlı eserinde insan ruhunun bölümleri ile ideal devletin birimleri arasında bir benzerlik kurar. İnsan ruhu gibi devletin de üç parçalı bir yapıya sahip olduğunu söyler.

Öğretenler (Yöneticiler)
Koruyanlar (Bekçiler)
Besleyenler (İşçiler)

Platon'a göre bu sınıflar arasında hiyerarşik bir düzen vardır. En üst sınıfı yöneticiler, en alt sınıfı ise besleyenler yani işçiler oluşturur.

Koruyucular sınıfı ise bunların arasında yer alır. Yöneticiler erdemli kişilerden yani filozoflardan oluşmalıdır. İdeal devlet, ancak erdemli yöneticiler tarafından oluşturulabilir. Koruyucular sınıfı ise devleti iç ve dış tehlikelere karşı korur ve özel mülkiyet hakları yoktur.

Farabi'ye göre Erdemli Şehir (El Medünetü'l Fazıla), canlı bir organizmaya yani vücuda benzer. Nasıl ki vücuttaki organlar birbiriyle uyum içinde ve hiyerarşik bir şekilde çalışıyorsa Erdemli Şehir'in insanları da birbirleriyle yardımlaşan ve uyum içinde yaşayan insanlardır. Burada amaç

mutluluktur ve amacın mutluluk olduğu bir şehir erdemlidir.

Thomas More'un 'Ütopya' adlı eseri devlet ve toplum kurgusuyla dönemin siyasal yapısını eleştirmesi bakımından önemlidir. More, özel mülkiyetin her türlü mutsuzluğun kaynağı olduğu görüşündedir. O, eserinde Ütopya ismini verdiği bir ada ülkesi tasarlar. Bu ülkede özel mülkiyet yoktur. Eşitlikçi zihniyetle düzenlenmiş bu adada herkes ihtiyacı kadar alır. Yöneticileri halk seçer. Bireyler günde 6 saat çalışır, geri kalan zamanlarını sanat ve bilimle uğraşarak geçirirler. More, demokratik ve sosyal bir devlet önerir.

Tommaso Campanella 'Güneş Ülkesi' adlı eserinde ütopyik bir düzen tasarımı yapar. Bu ülke 'Güneş' adını taşıyan bir rahip prens tarafından adilce yönetilir. Özel mülkiyet yoktur. Her şey ortaktır. Eşleri yönetim seçer.

Günde 4 saatten fazla çalışılmaz ve kalan zaman eğitime, sanata ve eğlenceye ayrılır.

Bacon'ın 'Yeni Atlantis' adlı ütopyası, dünyanın uçsuz bucaksız denizlerinde kaybolmuş bir ada olan Bensalem'de geçmektedir. Bu adada güçlü bir ahlak anlayışı hakimdir. Bacon, 'Yeni Atlantis' i bir bilgi devleti olarak kurgulamıştır ve ona göre toplumlar ancak bilimle gelişir.

İstenmeyen Ütopyalar (Distopyalar): Bilim ve teknolojinin hızlı gelişmesinin yarattığı endişe ve gelecekte devletlerin bloklanarak despotik yönetimlere dönüşeceği korkusu bazı düşünürleri toplumu uyarmak amacıyla korkutucu nitelikte ütopya tasarlamaya yöneltmiştir. Hızla gelişen bilim, 20.yüzyılda yaşanan savaşlar toplumların geleceğini tehdit eden teknolojik gelişmeler filozofların kaygılarını artırmıştır. Distopyaların **amaçları**; insanları gelecekte olması muhtemel tehlikelere karşı uyanık tutmaktır.

Nedir bu tehlikeler?

- Giderek makineleşen toplumda, insanın duygu, düşünce ve değer sistemleri ile yok olup gitmesi
- Özgürlüklerin ve demokratik hakların kurulacak bir despotik devlet tarafından yok edilmesi

Aldous Huxley'in 'Cesur Yeni Dünya' adlı eseri bilim kurgu özelliğindedir. Teknoloji çok gelişmiştir. İnsanlar suni yoldan ürerler. İhtiyaç olan sayı kadar insan üretilir. Geçmiş tüm değerleriyle yok edildiği için geçmiş düşünme ve özlem duyma yoktur. Huxley burada teknolojik gelişmelerin insanları her zaman mutlu etmeyeceğini vurgulamıştır.

George Orwell, '1984' adlı eserinde zorbalığın egemen olduğu bir düzeni anlatır. Yönetenler tek egemen güçtür. İnsanların kişilikleri tamamen silinmiştir. Özgürlükler kaldırılmıştır. Ahlaki ve insani duygular yok edilmiştir. İnsanlar birbirine güvenemez hale gelmişlerdir. Orwell burada gelecek üzerine korkularını dile getirmiştir.

SORULAR:

1) Francis Bacon, 'Yeni Atlantis' adlı eserinde bilginin mükemmelleştirilmesi, kemale erdirilmesi ve böylece düzeni mükemmelleştirmek için kullanılmasından söz eder. Thomas More, 'Ütopya' adlı eserinde herkesin eşit olduğu, insanların bütün ihtiyaçlarının karşılandığı, zengin ve fakirin olmadığı bir düzenden söz eder.

Bu düşünürlerin toplumsal düzen anlayışları için aşağıdaki lardan hangisi söylenebilir?

- A) Hukukun üstünlüğü fikrini kabul etmişlerdir.
B) İdeal devlet için gerekli koşulları sağlamışlardır.
C) Liderin toplumsal gelişim için önemine vurgu yapmışlardır.
D) Özgürlük, hoşgörü ve erdemin önemini savunmuşlardır.
E) Ulusal birliği temel almışlardır.

Cevap: B

2) Felsefe tarihinde bazı düşünürlerin toplum tasarımları kurguladıklarını görmekteyiz. Thomas More'un 'Ütopya' sı, Campanella'nın 'Güneş Ülkesi' yeryüzünde gerçekleşmesi mümkün olmayan devlet tasarımları üzerinde yazılmış eserlerdir.

Filozofları bu tarz bir toplum tasarımına iten düşünce aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) İnsanların yaşam standartını yükseltme isteği
B) İnsanlar arasındaki çatışmanın giderilmesi düşüncesi
C) İdeal bir toplum düzeni kurma hayali
D) İnsana verilen değer artması düşüncesi
E) İnsanların özgür olma isteği

Cevap: C